

Russische toestanden

Waar gaat het om in het leven? Zeg het maar: zoenen op het strand, de marathon binnen de drie uur, kinderen kraaiend op het zondagse bed? De economische wetenschap heeft niets te vertellen over wat mensen gelukkig maakt. Haar taak is de produktie nu en in de toekomst zo te organiseren dat de mens kan doen wat de mens graag wil. De economie is niet het zaad maar de akker. De economie biedt de mogelijkheid tot beschaving. Die mogelijkheid stoelt op twee elementen: koopkracht en vrije tijd. Koopkracht geeft hem de mogelijkheid haar een ijsje te kopen de dag dat ze zestien wordt en een roeiboort te huren op haar achttiende. Koopkracht geeft haar de mogelijkheid vele jaren later een auto te kopen en hard weg te rijden. Een rijke samenleving heeft genoeg voor gezondheid, kunst, milieu, sociaal beleid. Vrije tijd geeft de vrijheid om lekker lang in de duinen te liggen genieten van de zon die in de zee zakt.

Het gaat in de economie om het scheppen van koopkracht en het creëren van vrije tijd en niet om werk, werk en nog eens werk. Toch is werk de grootste zorg van het paarse kabinet op Prinsjesdag in de *Sociale Nota 1996*. Maar werk omwille van werk is onzin. Welzijn moet dan wijken. Het milieu wordt opgeofferd aan werk, inefficiënte produktiewijzen worden in stand gehouden, grenzen worden gesloten en barrières opgegooid omwille van werk. Werk is het gouden kalf. Bedrijven die saneren om te overleven of na zeven magere jaren eindelijk weer winst maken vóór de werkgelegenheid aantrekt, worden over de kling gejaagd.

Deze blinde bezetenheid voor werk, werk en nog eens werk leidt tot een versterde en onwerkelijke visie op werk. Nederland was in de tweede helft van de jaren tachtig koploper werkcreatie in de OESO en gaat nu weer flink aanpakken. Toch zijn er nog steeds beleidmakers die werk zien als een veel te klein klompje spek voor een veel te grote massa hongerige schooiers. Men heeft het nog steeds over herverdeling van werk. Ondertussen is er een rusteloos komen en gaan van banen. Werkgelegenheid is als het varkensbestand. Er worden biggen geboren en varkens geslacht. Er zijn geboortes en sterftes van banen, er is gelijktijdig baancreatie en -vernietiging. Zoals de hoeveelheid varkens in Nederland hetzelfde kan blijven ondanks duizenden geboortes en evenveel slachtingen, zo kan de werkgelegenheid op hetzelfde niveau blijven terwijl er toch 500.000 vacatures worden vervuld (in 1994 bij voorbeeld). Ik heb nooit begrepen hoe je iets kan herverdelen dat alsmaar komt en gaat.

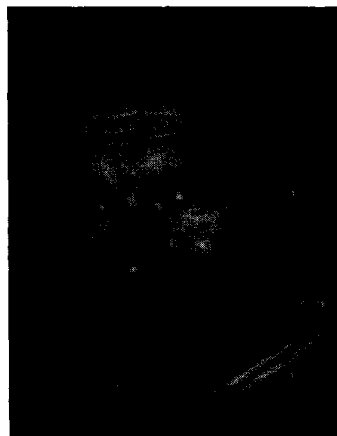
De Sociale Nota is twee hoofdstukken lang op zoek naar werk en komt met twee belangrijke maatregelen: experimenten met inzet van uitkeringen en de afdrachtskorting. Als ze uitkeringsgelden gaan gebruiken om werklozen in te zetten op plaatsen waar reeds anderen werken, schieten ze niets op. Er worden 20.000 experimenteerbanen verwacht. Maar

er zijn 250.000 langdurige werklozen. Zelfs twee keer zoveel experimenteerbanen zet geen zoden aan de dijk en tien keer zoveel is financieel niet haalbaar en leidt tot Russische toestanden. In communistische landen was er geen werkloosheid omdat alle mensen wel werk hadden maar geen baan.

Werkgevers krijgen een korting op de afdracht van de inkomstenbelasting en de premieheffing voor lonen tot 115 procent van het minimumloon. Voor langdurige werklozen geldt een nog hogere afdrachtskorting. Ook zonder zwaailichten en gillende sirenes ziet iedereen al van verre de marginale drukproblematiek bij de grensovergang waar de korting ophoudt en de nota wringt zich in allerlei bochten om te bewijzen dat het wel zal meevallen. Terwijl iedereen op zijn klompen kan aanvoelen dat werknemers aan de onderkant nauwelijks zullen ontsnappen aan een leven onder de 115 procent.

Ach, het is niet allemaal fout, bescheiden experimenten met behoud van uitkering en lastenverlichting aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Maar de focus op werk houdt ons af van waar het echt om gaat: koopkracht en vrije tijd. Beide kunnen toenemen als de arbeidsproduktiviteit stijgt. Daar moeten we achteraan. Niet een arbeidsproduktiviteitsstijging die volgt uit een koude sanering van arbeid omdat de loonkosten te hoog zijn, maar eentje waarbij elke werkende per uur meer produceert omdat hij een grotere hoeveelheid menselijk kapitaal in zich heeft, of omdat onze kennis toeneemt en we beter kunnen produceren en organiseren. Niet het werk is belangrijk, maar de werknemer en wat hij weet. Het beleid moet investeren in mensen en kennis.

Met de toename in arbeidsproduktiviteit kan de mens meer inkomen genereren en armoede en tekorten bestrijden en toch tijd overhouden om langs het strand te lopen. Een toename van de arbeidsproduktiviteit zal de lasten van een vergrijzende samenleving verlichten en sociaal beleid vergemakkelijken. Investeren in kennis en menselijk kapitaal is het beste antwoord op de globalisering en de uitdaging van de toenemende internationale concurrentie. Investeren in het opkrikken en vergroten van de bovenkant van de arbeidsmarkt trekt ook de onderkant uit het moeras. Als de arbeidsproduktiviteit flink blijft door-groeien hebben we eind van de volgende eeuw voldoende werkgelegenheid als we enkele dagen per jaar en enkele jaren van ons leven werken. De rest is genieten (of beschaving).

J.J.M. Theeuwes